

ՄԵՆԿ

Տարեկան զինք 7 բուրլ, կէս տարվանը 4 բուրլ:

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը, պ. Գառաբեկյանի և Արասխանյանի խանութում:

Օտարադարձացիք զիմում են ուղղակի
Тифлис. Редакция „Менкы“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2

(Բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

Օտարները սխալվում են հայերի մասին. — Ն երբ ին տեսութիւն: Նամակ վաղիկ-կապիկսից: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրերը: — Արտաքին տեսութիւն: Թիֆլիս: Պ. Լայպրոյցի կոմս Գեորգիին ապրիլի 26-ին զրած նամակը: Նամակ Թիֆլիսից: Արտաքին լուրերը: — Յայտարարութիւններ: — Տեղեկացոյց: — Բ ա ն ա ս ի ռ ա կ ա ն: Պատրաստվենք:

ՕՏԱՐՆԵՐԸ ՍԽԱՎՈՒՄ ԵՆ ՀԱՅԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Լին մի ճշշված, քաղաքականապէս ընկած ազգ, իր զրուծեան, վեճակին համեմատ նեղութիւններ կրելուց ջոկ, վայելում է մի տեսակ անպատիւ անուն իր չորս կողմը բնակվող, իրան շրջապատող ազգերից:

Բայց այդպէս անարգար և անտեղծ վարվելու պատճառը, մէկ կողմից ազատ ազգերի տղիտուծիւնն է ընկած ազգերի վերաբերմամբ, միւս կողմից, ընկած ազգի ճշշված զրուծիւնը: Մի ազգ, որ ընկած է, քաղաքականապէս, տնտեսականապէս և բարոյապէս կաշկանդված է, ոչ մի

կողմից եւր, ճանապարհ չունի, իր մոտաւոր և հողեկան ընդունակութիւնները զարգացնելու, առաջացնելու, բնականապէս նորա վատ կողմերը աւելի երևան կը գան և աւելի հեշտ օտարների աչքին կը ընկնեն:

Օտարը հէնց որ մի պակասութիւն նկատեց մի անհատի կամ հասարակութեան մի դասի մէջ, պատրաստ է իսկոյն այդ պակասութիւնը իրրեւ մի ազգային թերութիւն ամբողջ ազգին յատկացնել:

Եթէ մի ընկած ազգի պատկանողը պատահմամբ անազնիւ առեւտրական է կամ մի վսիկոտ անձն, ուրեմն ամբողջ ազգն էլ անազնիւ առեւտրականներից է բաղկացած, ամբողջ ազգն էլ վախկոտ է:

Ընթերցողը, դորա հակառակ կարող է մտածել, թէ օտարը հանդիպում է մի ազնիւ վաճառականի, քաջ զինուորականի... ուրեմն և կարող է լաւ դադաւար կազմել ընկած ազգի վրա — այդ

ի հարկէ առողջ դատողութեան համաձայն կը լինէր, բայց իսկապէս այդպէս չէ լինում: Ընկած ազգերին վեճակված է, որ օտարները նրանց վերաբերմամբ միայն վատ յատկութիւնները ընդհանրացնեն և ազգային յատկութիւն բարձրացնեն, իսկ լաւ յատկութիւնները չը տեսնեն:

Հայերը վաղուց պատկանում են այդպիսի մի թշուառ ազգին: Որ կողմը որ շուռ ես գալիս, լըտում ես հայերի մասին միայն վատ բաներ: Եթէ մի հայ բարեգործ է, խելքը գիտնական է, ազնիւ է, երևելի քաղաքագէտ կամ քաջ զինուորական, պատերազմական հանձար է, դորա մասին օտարները ոչինչ չը գիտեն և թէ գիտեն՝ դուրան իրրեւ անհատ և ոչ թէ իրրեւ հայ: Իսկ եթէ պատահմամբ մի հայ խաբէր մէկին, նոյն իսկ, ամենաշահեղէն բանի մէջ, իսկոյն նոյն օտարը ոչ թէ միայն կը ճանաչէր խաբողին, այլ և ամբողջ հայոց պատմութիւնը: Ի հարկէ Հայկից

սկսած մինչև ներկայ սերունդը կը մեղադրէր այդ բանում:

Օտարները սխալվում են: Ճշմարիտ է, պէտք է խոստովանենք, հայերը ունեն պակասութիւններ, այո՛, միանգամայն խոշոր և վատ յատկութիւններ, բայց զրանք չեն փնտրում օտարներին, ընդհակառակն օգուտ են բերում նրանց:

Եթէ կայ մէկը, որ փնտրում է հայի պակասութիւններից, այդ հայ ազգն է, եթէ կայ մէկը, որ կարող է արդարացի գանգատներ անել հայի վատ յատկութիւնների վրա, այդ նրա ազգակիցն է, այդ նրա հայ եղբայրն է: Հայի պակասութիւնները, վատ յատկութիւնները, ներքին, ընտանեկան են. հայի պակասութիւնները նման են տան բռնակալի պակասութիւններին: Տան բռնակալը դուրսը ազնիւ մեծահոգի է, իր գործքերում բարեսիրտ, առատաձեռն է, նրա վարմունքը քաղաքավարի, քնքուշ, նրա դատողութիւնները ազատ և խոհեմ, ինչ մեծ պա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՆԵՐ

Անցեալին վրա ողբալ միայն՝ երեխայի դործ է: Անցեալի փորձով խրատուած, գէթ ներկային մէջ պատրաստուինք ապագային համար:

Այսօր մեր ազգի համար կենսական հարցերն են միւս է թուրքիաբնակ հայերի վիճակն: Եւրոպական ազգերն որք երէկ անտարբեր էին հային համար, այսօր քիչ թէ չատ կը հետաքրքրուին այդ հարցով: 1) ուրեմն մեք հայերս քիչափ պէտք կարեւորութիւն տանք, ուշադրութիւն դարձունենք նորա վրա և անդադար գրենք, խօսենք և դործենք, մինչև որ գոհացուցիչ կերպով լուծուի այդ հարց:

Նկատելով այն ամեն պարագայներ որք չըջապատած են զմեզ այսօր, կը հրաւիրենք ազգասէր հայերն ուշադրութիւնով մտածել յետագայ երկու կէտերի վրա և այժմէն պատրաստուիլ դործի համար որ շատ ստիպողական է:

Ա. Վանի կողմերէն առուած վերջին տեղեկութիւններն կը հաստատեն թէ պատերազմէն յետոյ սարսափելի սով պիտի տիրէ այն կողեր: Ի՞նչ պիտի անեն խեղճ վաճկներն. — Պիտի

ցրուին, պանդխտին, դաղթին և Հայաստանի բազմահայ քաղաքներէն մին՝ Հայաստանի սիրտն եղող Վան պիտի դառարկուի հայ բնակիչներէ:

Բ. Պատերազմին վաղ թէ ուշ վերջանալով, անշուշտ դեպքաւաճողով (կոնֆլեքտիւս) պիտի լինի որ արեւելեան խնդիրն կարգադրուի: Թուական բանակի վերջին յաղթութիւններն կը փութացունեն այդ դեպքաւաճողովի գումարումն: Արդ, հայերի խնդիրն ալ պիտի ներկայանայ այնտեղ: Հայեր ունէ հարց կամ խնդիր պատրաստած են որ ներկայացունեն. արդեօք կը մտածեն այդ բանի վրա թէ դեպքաւաճողով ալ վերջանալէ յետոյ պիտի սկսեն մտածել... Երբ մեք չենք հոգար մեր վրա, օտարներն պիտի հոգան: Օտարն միշտ օտար է, հետեւապէս և իւր շահ օտար: Մեր ազգային շահերի վրա պէտք է որ մեք մտածենք:

Թուրք կառավարութիւնն իւր բոլոր ոյժեր լաւած կը պատերազմի. բայց այդ կառավարութիւն որ անցած տարի սնանկացած հրատարակեց զինք և իւր արժեթուղթերի տոկոսներն չը վճարեց, ձեւատի կը գտնէ այժմ այս փողեր որ պատերազմի համար կը ծախսէ: Պատասխանն շատ դժուար է գտնել երբ աչքէ անցունենք թուրքահայաստակ քրիստոնեաների արդի վիճակն: Թէ նոյն իսկ կառավարութիւնն մինչև որ անտիճան կը հարստանարէ և կը կողպտէ քրիստոնեայններն, կարող է մարդ իմանալ երբ մի քիչ մտածէ սա կէտի վրա թէ այն թշուառ վաճկները որոց գրեթէ ամեն խանութներն այրուեցան և կողպտուեցան և ամեն կողմ խղճալի նամակներ գրելով օգնութիւն խնդրեցին, հայ ուղեցին, այսօր կառավարութիւնն այդ վաճկներին ամբարներէ մէջ գտնած ալիւրի յետին մնացորդն ալ բռնի կառնու և հայ չինել կը տայ իւր զօրքերի համար. և այն վաճկներէ որք հանրագիրներով աղաչեցին գէթ մի տարեկան արքունի տուրքն չնորհիլ, չորս տարեկան տուրքն կանխել կը պահանջէ, նոցա պառկելը անողորմ և կերակուր եփելը պղծանքներն անգամ ծախելով Բիշ կը մնայ որ հայերի վրայէն նոցա կաշին ալ քերթելով հանէ և տիկի

տեղ դործածէ իւր բանակների մէջ. իսկ թէ կաշինքն քերթած ժամանակ կտրտուին, այդ կտորներէ ալ տրեխ կը չինէ և իւր բոլորի զօրքերի ոտքն անցունելով կը տանի պատերազմի դաշտն: Երբ մարդ կը մտածէ նոցա այս վիճակի վրա, սարսուռ և դող կը գնան իւր երակների մէջ:

Պատերազմէն յետոյ, աւելի թշուառ պիտի լինի թուրքական Հայաստանի վիճակն քան թէ այժմ, զի թուրք տէրութիւնն սնանկացած է, կամ որպէս կասեն Վ. Պոլսեցիներն, թօփը նեւտած լմնցած է: ուրեմն ինչպէս պիտի վճարէ իւր պարտքեր և պատերազմական ծախքերն և ինչպէս պիտի լեցունէ իւր պակասած, սպառած ոյժերի տեղ: Յայտնի բան է թէ քրիստոնեայններն աւելի և աւելի պիտի կողպտուեն, այնպէս որ թուրքական Հայաստանի մէջ սարսափելի սով պիտի լինի որ նշաններն արդէն սկսած են երևիլ Վանի կողմեր:

Հարկ է ուրեմն որ մտածենք այդ կէտի վրա և այժմէն պատրաստուինք այդ սարսափելի ապագայի համար: Այն բարեգործութիւն աւելի օգտակար և ընդունելի է որ խոհեմութիւնով և ժամանակին կը կատարուի: Կան վայրկեաններ որ անօթիւն մի կտոր հաց տալով նորա կեանք կազատի. իսկ այդ վայրկեան անցնելէ յետոյ թէ փութեալով ալ հաց տաս, ալ ժամանակն անցած և նմա համար ամեն բան վերջացած կը լինի: Ուրեմն հարկ է որ այժմէն պատրաստուինք: Միթէ չէ կարելի որ այստեղ հաստատուի մի Մասնավորով որ թուրքական Հայաստանի գաւառներին հետ թղթակցութիւն և յարաբերութիւն ունենայ, որ բաւական մեծ գումար դրամագլուխ ձեռք բերած և ապահով տեղ տոկոսի տուած լինելով, այդպիսի ճշմարտանքների մէջ անմիջապէս և ժամանակին կարողանայ հասնիլ և օգնել:

Գալով երկրորդ կէտին, մեք իրաւունք կը համարենք հարցնել որ թուրքական Հայաստանի հայերին թէ այս պատերազմէ յառաջ և թէ այս պատերազմի միջոցին կրած նեղութիւններն և թափած արիւններն միթէ բողբոջին պարբնայ

պիտի երթան: Միթէ հարկ չէ որ այժմէն մտածենք թէ ինչ միջոցներ պէտք է ձեռք առնուի որ հայերի խնդիրն ալ ներկայացուի դեսպանաժողովին: միթէ հարկ չէ, որ այս մասին բանակցութիւններ և յարաբերութիւններ անենք պէտք եղած տեղերին հետ և վերջապէս, որչափ կարելի է, պատրաստուինք այդ գործի համար: Եւստոյ երբ ամեն բան վերջանայ և մեք արեւելեան հարցին մէջ անմաս անբաժին մնանք, այնչափ շատ իրաւունք չենք ունենար գանգատիլ զի կը պատասխանեն մեզ թէ ինչ գործեցիք որ այժմ կը յուսաք: Ինչ ցանցիք որ այժմ կուզէք հնձիլ: Իրաւ է որ Հայաստանի դաշտերն հայերի արհնձով և արտասուքով ջրուեցան, բայց ոչինչ չը ցանցիք որ այդ դաշտեր բուսցունէին և պտղաբերէին... Եւ միթէ այդպէս չէ. բարբարոս թուրքերն և քուրդեր ամեն հարստահարութիւններ և սրբապղծութիւններ դործելէ յետոյ՝ մինչև անգամ կը ջարդեն կը կոտորեն հայերն և մեք դեռ այնչափ անգործ կը մնանք որ եւրոպական բոլոր տէրութիւններին յատուկ յատուկ հանրագիրներ ուղղելով թուրքիաբնակ հայերի թշուառ վիճակն չենք ներկայացունք անգամ և նոցա թափած արիւնն փոխարէն չենք պահանջեր դեռ:

Գիտեմք թէ թուրքիաբնակ ազգասէրների սիրտին մէջ արիւն կեռայ և կեփի այժմ, բայց ինչ անեն խեղճներն, նոցա լեզուներ կապուած են և ձեռքեր կաշկանդուած: Նոքա իւրեանց ճշուած զիբրէ մէջ կարող չեն իւրեանց վիճակ բողբոջին յայտնի համարձակ ներկայացունել դեսպանախորհուրդին. ուստի ուստիաբնակ ազգայիններն հարկ է նոցա զգացունենք թարգման հանդիսանալ և պարզապէս յայտնեն նոցա դրութիւն: Թուրքիայի հայեր շատ բաներ կը սպասեն այժմ Ռուսիայի հայերէն զի սոցա զիրք կօզնէ այժմ դործել: Կիսին մազնիսական զօրութիւն ունեցած է նոցա համար և այն տեղի ազգասէրների սիրտին վրա չարժող սլաքն որ կողմ ալ դարձունեն այժմ, մազնիսացած ծայրն կը դառնայ միշտ դէպ հիւսիս, այն է դէպ իւրեանց ուստիաբնակ եղբայրներ:

1) Կիսմանմբ թէ Կարինի անդլիական հիւպատոսն հաղորդած է լճորդն անդլիական կառավարութիւնին, Վանի մէջ եղած հարստահարութիւններն որք արձագանք ունեցել են թայմս լրագրիւրն մէջ ալ: Հետեւապէս անդլիական և թուրք կառավարութիւնների կողմէն քննիչ եկեր է Վան, այդ հարստահարութիւններ քննելի պաշտօնով: Վանի հայերն հարստահարութիւնների մի ընդարձակ և մանրամաս տեղեկագիր տուած են քննիչ էյձ մըստըր Բասսամին:

Անհրապաճանց 2 ր., վերին-Ազգուկի օրիորդ
Դարակի խօսակցական 1 ր., Օրիորդ Մարիամ
Յարուկի 1 ր., Հայ ամս 1 ր., N. N. 90
կայսեր, քահանայ ամս 50 կայս., վ. 50 կ.,
և Ազգաբանորդ Կայսերանց 40 կայսեր

Ի բոլոր սրտէ յայտնելով իմ նորակալու-
թիւնը թէ յիշեալ նուիրատու անձանց և թէ
այս նուիրները հաւաքող պ. Մարտիրոս Հախ-
նազարեանցին, խնդրում եմ մեր հարուստնե-
րին հաշտ և ողորմած աչքով նային զէպի աղ-
քատիք Մարիամեան դարձող, որ Հաւաքարի
մէջ տարածում է ճշմարիտ հայութիւն, հայկա-
կան մարտի հոգով կրթում է իրան յանձնված
հայ օրիորդները և ոչ մի տեղից թշնամիներից
աւելի ոչինչ ներթափանցողութիւն չունե-
նալով, կառավարվում է այդ նուիրաբերութիւն-
ներով և իմ անձնատուր աշխատանքով:

Աշակերտութիւնների թիւն է այժմ 76: Ստորա-
գրութիւնը չարունակվում է բացի «Մշակի» 73
համարում յայտնած տեղերից, այլ և պ. Մար-
տիրոս Հախնազարեանցի մօտ, որ գտնվում է
Միքայելեան կամուրջի վրա, պ. Տէր-Յովհան-
նիսեանցի քաղցրահոնեաց խանութում:

Տեսուչ Պօղոս Քաթանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նոյեմբերի 23-ին, այսինքն Ղարս ընկնելուց
չորս օր յետոյ Կ. Պօլսում առաջին անգամ
յայտնեցին այս անցքը: «Բապիթէթ» լրագիրը
ասում է, որ յարձակումն չարունակվում էր հինգ
օր ու գիշեր: Ղարսի բերդապահ զօրքը մեծ քա-
ջութեամբ պաշտպանվում էր: Ղարսի բերդա-
պետը Յուսէփ-Համին հազիւ կարողացաւ փախ-
չել: Մուսթաֆա-փաշան հեռագրեց Կ. Պօլս,
որ ինքն ստացաւ պաշտօնական տեղեկութիւն
Ղարս վերցնելու մասին, որի հետ միասին
պահանջում են որ իրգրումը անձնատուր լինի
առանց արկւնհեղութեան:

Վ. Ա. Գ. Ի. Ա. Վ. Կ. Ա. Ս. Ի. 8 գրում են, որ 16-ին նոյեմ-
բերի Կադատանից ուղարկած հեռագիրը յայտ-
նում է, որ Ուսմադուլ է և նրա որդին, որոնք
ապստամբեցրել են չէչեններին, կալանաւորվե-
ցան:

«Тифл. Вѣстн.» լրագիրն հաղորդում են, որ
այս ամսի կէսին թիֆլիսումը կալանաւորված
են չորս մարդ, որոնց կառավարում են կեղծ գրամ
չինելու մէջ: Այժմ նորա բանտարկված են Մե-
տէի բերդում:

Նոյն լրագիրը լսել է որ Ղարսում չինվում
է զինուորական տպարան: Թիֆլիսից կանչված
գրաչարները տաս օրուայ միջոցում պէտք է
գտնվեն վերոյիշեալ քաղաքում:

Ստացանք յօգուտ հայ գաղթականների թիֆ-
լիսի առևտրական գործակատարներից 20
թուրք: Այդ գումարի մէջ մի քանիսները տուել են
միանուագ: Միւսները պարտաւորվել են ամսից
ամիս տալ մի որոշ գումար: Նուիրատուների
ցուցակը կը տպւնք միւս համարում:

Մեր խմբագրութեան մէջ ընդունվում են
նուիրատուութիւններ յօգուտ թիֆլիս քաղաքի
զինուորականների աղքատ ընտանիքների: Նուի-
րատուութիւնները բերին կարելի է ուղարկել «Մը-
շակի» խմբագրութեանը:

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը յայտնում
է որ տրվում է վաճառ մի խանութ երեանեան
հրապարակի վրա, աւաղ-պօլիցէյմէյստերի բնա-
կարանի տակ: Պայմաններն ամսին կարելի է
տեղեկանալ քաղաքային վարչութեան մէջ ամեն
օր 10 ժամից մինչև 2 ժամ կէսօրից յետոյ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՆ

ԹԻՒՐԻՒՄ

Վիեննայի «Politische Correspondenz» լը-
րագրին Կ. Պօլսի թղթակիցը հաղորդում է
հետևեալը: Ճաճկաստանի բոլոր Մէշիդ-
ներն մէջ Նէյի-ու-Իսլամը մոցրել է այս
աղթիցը:

Ամենաորոշմամբ Աստուած, խղճայ մեզ, քո
խեղճ ժողովրդին ամենակարող Աստուած, մի
խնայիր անհաւատներին, բարի Աստուած, ամ-
բարցրու ուղղափառների բազմութիւնը...

Ամրացրու, Աստուած, քո ծառայ Սուլթա-
նին, քո սիրած ժողովրդի գլխին Պահպա-
նիր մեզ և մաքրիր մեր երկիրը անհաւա-
տներից, որոնք կուռն են քո միակ Ճշմարիտ
հաւատի դէմ: Ջնջիր երկրի երեսից, ով ա-
մենակարող Աստուած, անաստուածների ամեն
մի հեռքը ռուսների, բուլղարների և յոյների,
նորա գլորվում են անաստուածութեան խա-
ւարի մէջ, ինչպէս խոզեր ճահճների մէջ,
և համարձակվեցան նորա ձեռք բարձրաց-
նել քո հաւատարիմ ժողովրդի և քո մար-
դարէի Մահմէդի վրա, քանդիր նրանց դաշ-
նակցութիւնը: Յիր ու ցան արա նրանց զօր-
քերը, ջարդիր նրանց գէշքերը, քանդիր նրանց
կարգերը, ոչնչացրու նրանց զօրութիւնները:
Գցիր նրանց դժուրի խորքը: Այնպէս արա,
որ ռուսաց զուգները գլորվեն քեզ հաւա-
տարիմների տաքերի տակ և հալածիր նրանց
գլխին—թաղաւորին, ոչնչացրու նրանց բերդը,
ջնջիր ու ոչնչացրու նրանց ուժերը: Նրանց
երեկանց դարձրու որբեր և նրանց կանանցը
այրիւնք: Նրանց մայրերին գցիր յուսահա-
տութեան մէջ, պղտորիր նրանց միտքը: Ով
Աստուած, ջնջիր, Մոսկովեան անաստուածնե-
րին, նրանց բոլոր օգնականներին և նրանց
համակողմններին, թափիր նրանց վրա անհա-
մար վերքեր: Թափիր նրանց արիւնք հեղեղի
նման, թող քո սարսափելի բարկութեան զո-
հեր գառնան նրանք, թող նրանք կրակով
ջնջվեն, սրով, նաւաբեկութեամբ, ժանտախ-
տով, կախաղանով, սովով և երկրաշարժով,
ամացացրու նրանց քաղաքները, ջնջիր նրանց
բնակութիւնները քո վրէժխնդիր հրեշտակ-
ներով: Թող տանջվեն նրանք, ոչ միայն իրանց
անգամների մէջ, այլ և իրանց կանանց և
երեկանց մէջ և թող զրկվեն իրանց գոյու-
թենից, թող թափվեն քո բարկութեան և
ահաճութեան հարուածները նրանց վրա
ինչպէս կարկուտ... և թող դառնան նրանք
և նրանց հարստութիւնները քեզ քո մարդա-
րէին հաւատացողներին աւար, որոնց հետ և
թող լինի Ալլահի ողորմութիւնը և օրհնու-
թիւնը:

Պ. ԼԱՅԱՐԻԻ ԿՈՄՍ ԴԵՐԲԵՐԻՆ ԱՊՐԻԼԻ
26-ԻՆ ԳՐԱՄ ՆԱՄԱԿԸ

Այսօր Գրեգորեան հայոց պատրիարքն այ-
ցելութիւն տուաւ ինձ: Նորին սրբազնու-
թիւնն եկաւ իմ գալուստս բարեւելու և իւր
ազգին վեճակին և կարծեաց վրա խորհրդա-
բար խօսելու:

«Ինձ ըրած յայտարարութեանց բովանդա-
կութիւնն այս է: Կրտէ թէ հայերն աւելի
կը սիրեն Օսմանեան իշխանութեան ներքե-
մնայ՝ քան թէ Ռուսիոյ իշխանութեան
ներքեւ դրել: Իրենց շահեր թուրքաց շահե-
րուն հետ նոյն են, և աւելի բարօրութեան
ու ազատութեան հաւանականութիւններ կը
տեսնեն օսմանեան հպատակ մնալով՝ քան
թէ Ռուսիոյ հպատակ ըլլալով: Կ. Պօլսոյ և
մերձակայ գաւառաց մէջ գանդատ մը չունին
թուրքաց դէմ: պարտաւոր և կարեւոր պաշ-
տօններ կը վարեն, և տերութեան վարչու-
թեան ու կառավարութեան վրա ազդեցու-
թիւն ունին:

«Քեզի, երբ որ Ռուսիոյ պատերազմ հրա-
տարակէր ծանուցուեցաւ Օսմանեան երես-
փոխանութեան և Տերակուտի ժողովոց մէջ,
աւելցուց Նորին Սրբազնութիւնը, Օսմանցի
երեսփոխանը միաձայն աղաղակեցին թէ Սուլ-
թանին իրաւունքը պաշտպանելու համար
ամեն զոհողութիւն ընելու պատրաստ են, և
ոչ ոք բացի հայ երեսփոխանաց աւելի խանդ
ցոյց տուաւ այս մասին:

«Նորին սրբազնութիւնը կը պնդէ թէ
թուրք կառավարութիւնը պէտք է քաջալերէ
հայոց այս ոգին՝ ամեն հնարաւոր նպաստ և
պաշտպանութիւն շնորհելով անոր: Կընդունի
որ Վանայ մէջ և Հայաստանի ուրիշ կողմերն
հայոց ֆետա հասցնող զինուոր քուրդերը
կենտրոնական կառավարութեան հսկողու-
թենէն դուրս են, բայց կաւեղցնէ թէ Վա-
նայ շուկան որչափ որ քրիւտերը բռնկուցին
թուրք զօրականք ալ անոնց հետ միանալով
աւարաւորութիւն ըրին: Իսկուս այս գործին
վրա անկողմնակալ և ճիշդ քննութիւն մը
ընել և յանցաւորները խտուր պատժել խոս-
տացաւ: Կրտէ Անգղիոյ վեհ. թագուհւոյն
կառավարութեան դիտողութիւններուն վրա է
որ յուսակց խոստումներ տրուեցան, որոց
համար ինքն և իւր ժողովուրդը մեծագէտ
շնորհակալ են, բայց կը ցաւի բնելու թէ
մինչև ցարդ գործադրութիւն չը գտան: Այս
բանը անհամար տպաւորութիւն մ'ըրաւ հա-
յոց վրա: Թուրք կառավարութիւնը պէտք
չէ մոռնայ թէ հայոց պատրիարքներէն մին,
որ մեծ ազդեցութիւն ունի հայոց ազգին
վրա, էջմիաշայ պատրիարքը՝ Ռուսիոյ հը-
պատակ է և թէ Ռուսիա իւր Հայաստան
արշաւող բանակներուն մէջ դիտմամբ վտա-
հուկեան բարձր պաշտօններ տուած է հա-
յոց, որպէս զի հայ քրիստոնէից համակու-
թիւնը գրաւէ: Նորին սրբազնութիւնը կը
կարծէ թէ ռուսերը բնաւ յաճողութիւն չեն
կրնար գտնիլ՝ եթէ Իսկուս հայերն իրենց
ընչեց և պատուոյն մէջ արդարութեամբ կա-
ռավարելու դիտաւորութեան փորձը տալ
ուզէ: Եթէ Իսկուս այսպէս ընէր, կրնար քա-
ղաքային կամ ազգային զինուորութիւն մը
կազմել հայոցմէ, որք պատրաստ կըլլային
խաւանց հետ երկիրը պաշտպանել ռուսաց
յարձակման դէմ:

«Կսի պատրիարքին թէ իւր տուած տեղե-
կութիւնները մեծ գոհութեամբ լսեցի: Իմ
կարծիքս այս եղած է միշտ, որ եթէ Սուլ-
թանն երկրին վարչութեան մէջ իւր քրիս-
տոնեայ հպատակաց իրաւամբ պէտք եղած
մասնակցութիւնը տար, գանոնք կատարեալ
հաւասարութեան վեճակի մէջ դնել իսլամաց
հետ, ինչպէս որ իւր շահն իսկ պարտք կը
դնէ իւր վրա, հայերը կարեւոր մասնակցու-
թիւն մը կունենային Թուրքիոյ կառավարու-
թեան և մեծագէտ կը բարգաւաճէին. հայերը
մասնաւորապէս նպաստաւոր դիրք մ'ունեն,
և իրանց քաղաքակոչ կացութեամբը կապած
կամ նախանձ չեն ազդեր թուրքաց:

«Ոստացայ Նորին սրբազնութեան որ ձեռ-
քէս եկած ջանքն ընմ՝ Վանայ գործերուն
վրա քննութիւն բանալու և յանցաւորաց
պատժելը ձեռք բերելու համար: Հրաման
ըրի Սանդի-սընին որ հասկնէ Սաֆիլէթ փա-
շային թէ որչափ հարկաւոր և թուրք կա-
ռավարութեան ալ շահաւոր է հայերը գոհ
ընել՝ Վանայ մէջ գործուած թշնամանաց
հեղինակները պատժելով և այսպէս փոր-
ձով ցուցնել թէ իրանց լիակատար պաշտ-
պանութիւն շնորհել հաստատ դիտաւորու-
թիւն ունին»

(Արշալոյս Արարատեան)

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԻՒՄԱՅԻՑ

Վան, 1 նոյեմբ. 1877

Բաւական ժամանակ է որ նամակ գրած չեմ
ձեռ: Պատերազմական դրութիւնն մեր ձեռքեր
կապած է. կը վարենք թէ փոստի վաղըութիւնն
բանայ մեր նամակ և երբ տեսնէ թէ Տիգրիսի
հետ թղթակցութիւն ունինք, կառավարութիւնն
իբր փախաւոր մարդ վարուի մեզ հետ: Այս-
տեղ մանրամաս քննութիւններ չեն անել այդ-
պիսի գործերի համար, մանաւանդ այս պատե-
րազմի ժամանակ, մի փոքր կապած ունենան,
իսկոյն կը պատժեն:

Ուստի երբ տեսայ թէ բարեկամներէս մին
Պարսկաստան կերթայ, այս նամակ գրեցի՝ որ
Պարսկաստանի փոստով հասցունէ ձեզ:

Քուրդերի հարստահարութիւններն այժմ կե-
րելի թէ մի քիչ պակասած են և փախստական
գիւղացիներն կը մտածեն վերադառնալ իւ-
րեանց գիւղեր գի խոնայիլ փաշայի բանակին
մէջ եղած քուրդերէն շատերն կոտորուեցան,
շատերն ալ սարսափած փախան վերադարձան
իւրեանց սարեր:

Թուրք կառավարութիւնն տեսնելով թէ իւր
զօրքեր փախչելով և կոտորուելով շատ պակա-
սած են և բանակն տկարացած, վանի հայերէն
300 կամաւոր զօրք պահանջեց. և երբ հայեր
չը յօժարեցան կամաւոր զօրք տալ, կառավա-
րութիւնն սկսաւ բռնի մի կամ երկու մարդ
պահանջել ամեն մի հայաբնակ թաղէն, որպէս
զի զօրք ծառայութիւն և բեռնակրութիւն անեն
բանակին մէջ: Վանի թուրքերէն կամաւոր զօր-
քերի մի նոր խումբ կազմուեցաւ որք պիտի
երթան Բերկի բանակն. Բերկին, Բայազէտի
արեւելեան հարաւակողմէն է, Բայազէտի և Վանի
մէջ: Այդ կամաւորների խումբին հետ բռնի
պիտի տարուին հայերն ալ սպասաւորել բա-
նակին մէջ: Վանի հայեր դեռ կը յուսան որ
ռուս կը գայ քիչ ժամանակէն և կաղաւառին
հարստահարութիւններէ: Ուստի համբերութիւ-
նով կը տանին ամեն նեղութիւններ, հաւատա-
ցած լինելով թէ վերջին նեղութիւններն պիտի
լինին դոքա. միջ ալ այդպէս պիտի հաւատա-
յինք, թէ հայերն պատրաստուած լինէին օգուտ
քաղել այս պատերազմէ. բայց նկատելով մեր
ազգի անչարժութիւն և անգործութիւն, մեք
յուսահատ ենք...

Այստեղ լուր կայ թէ ռուսեր Վանի վրա կը
գան և թէ Մեծօփայ վանքին մօտ եկած են.
բայց այժմ այնչափ սուտ լուրեր կը հնարուին
և չուտով կը տարածուին հայերին և թուրքերին
մէջ, որ ճշմարիտ որոշել շատ դժար եղած է:

Վանէն գրեթէ միշտ տեսուր լուրեր կը հա-
ղորդուին ձեռ: Որպէս զի ձեռ ընթերցողների
տիրութիւնն մի քիչ սփոփեմ, կուզեմ վերջա-
ցունել նամակս ուրախաւթ տեղեկութիւններ
ձեռ հաղորդելով: Այդ ուրախաւթ երեսըն է
վանի զպրոցականներին մէջ տեսուած ընկե-
րական եռանդն և շարժումն:

Արդէն անցած տարի նոյեմբեր ամսին մէջ
երբ պ. Մ. Փորթուգալեան Վան կը գտուէր և
կը դասախօսէր Հայկազեան վարժարանին մէջ,
այդ վարժարանի ուսանողներէն մի ընկերու-
թիւն կազմուեցաւ Հայրենասէր Մանուկ ընկե-
րութիւնն անուն: Այդ ընկերութիւնն նպատակ
ունի կիրակի օրեր ձրիապէս ոգստախօսել
և է հասակէ ազգայններին, լսարան ու-
նենալ ուր ազգասիրական ատենաբանութիւն-
ներ և ուսումնական ներթերի վրա հրապարա-
կական դասախօսութիւններ լինին, նաեւ մի
ընթերցարան ուր գրքեր և լրագիրներ
գտնուելով, ամեն ազգային երթայ ձրիապէս
կարդայ: Այդ հայրենասէր ուսանողների ընկե-
րութիւնն իւր գործակից ունելով մի քանի ու-
սեալ և երիտասարդ դասատուներ, վերոյիշեալ
երեք նպատակներն ալ որչափ որ ժամանակն
և պարագաներն թոյլատրեցին, սկսաւ գործա-
դրել այս Ա. տարեկան չրջանին մէջ:

Քանի որ պ. Փորթուգալեան այստեղ կը գը-
տուէր, Հայրենասէր ընկերութիւնի տեսչական
պաշտօնն կը վարէր. բայց նորա մեկնելէն յե-
տոյ այդ պաշտօն յանձնուեցաւ պ. Մ. Նաթա-
նեանի որ մի աշխոյժ երիտասարդ է: Ընկերու-
թիւնն որ մեծ մասով զպրոցականներէ կազ-
մուած է, զարմանալի յարատեւութիւնով անվատ
չարունակեց իւր գործեր. նոյն իսկ վերջին վը-
տանգաւոր ժամանակներին մէջ, որչափ կարելի
էր, Ամեն կիրակի հասակաւոր ազգայնների մի
խումբ կերթայ այդ ընկերութիւնի դասարանն
դասեր առնուլ և ամեն երկու շաբաթն միան-
գամ ատենաբանութիւններ կը լինին:

Հոկտեմբերի 30 կիրակի օր Հայրենասէր Մա-
նուկ ընկերութիւնն իւր Ա. տարեդարձի հան-
դէսն կատարեց Հայկազեան վարժարանի մէջ,
ուր, պարագայներին ներածին չափ բաւական
բազմութիւն հաւաքուած էր: Հանդիսարանն
զարդարուած չէր արտաքին չափերով, սակայն
Հանդէսին բոլոր զեղոլութիւնն կը կազմէին աղ-
գային երգերն, ուսումնասիրական և հայրենա-
սիրական ձառերն և ոտանաւորներն զորս ժո-
ղովուրդն ոգևորված կը լսէր և մեծ համակու-
թիւն ցոյց կը տար այդ ուսանողներէ բաղկո-
ցած ընկերութիւնին:

Հանդէսն վերջացած ժամանակ հանդիսատես
ժողովուրդին կողմէն ոտի կանգնելով պ. խա-
չատուր Մաթիսեան, Հայրենասէր ընկերու-

թիւին համակրական և քաջաբերական խօսքեր խօսեցաւ:

Այգետանի Արարոց վարժարանի ուսանողներէն մի խումբ և քաղաքի բարեխղճ անուն ուսանողներ ընկերութիւն խմբովին ներկայ էին հանդէսին և հայրենասէր ընկերութիւնն քաջաբեր ձառեք կարգացին:

Այդ Բարեխղճ ընկերութիւն կազմուած է քաղաքի Զիւռուեան վարժարանի ուսանողներէն որք Հայրենասէր ընկերութիւնին վանի ժողովուրդէն գրած ջերմ համակրութիւնն տեսնելով, քաջաբերուած և բարի նախաձի շարժած կազմեցին այս ընկերութիւն, իւրեանց դասատու պ. խ. Գարեբեկեանի առաջնորդութիւնով: Այս ընկերութիւնի տեսուչն է պ. Հ. Երանան և նպատակն է կիրակի օրեր հաւաքուիլ, զանազան օգտակար գիրքեր կարդալով և օգտակար նիւթերի վրա խօսակցելով ժամանակ անցունել և խնայողութիւններով փող հաւաքել իւրեանց մէջ և զայն տոկոսի տալ, որպէս զի տաս տարիի չափ յետոյ (երբ իւրեանք ալ հասակով մեծցան և զանազան գործերի մէջ մտած կը լինին) այդ հաւաքուած փողն զբաւազուիլ անեն և ազգային մի նպատակի գործածեն, այն ժամանակի պահանջներին համեմատ մի գործ որոշելով:

Վանի դպրոցականներին մէջ տեսուած ընկերակա այս շարժում մեծ յոյս կը տայ մեզ վանի ապագային համար, թէ և ներկայն շատ ճնշուած և թշուառ է, մեզ համար զարմանալին այն է որ այս ուսումնասիրական և ազգասիրական շարժումներ կը լինին վանի մէջ նոյն իսկ այնպիսի ժամանակ ուր հարստահարութիւն և թրջուառութիւն իւրեանց վերջին ծայր հասած են:

Կ. Պօլիս կազմուած Արարատեան ընկերութիւն կը շարունակէ իւր նպատակ վանի գիւղերին մէջ, այն է վարժարաններ բանալ և ձրիապէս ուսում ծառայել: Այլիւր գիւղի մէջ Արարատեան ընկերութիւնի բացած վարժարանի ուսանողներն ալ մի ընկերութիւն կազմած են իւրեանց դասատու պ. Զաքար Համբարձումեանի առաջնորդութիւնով և կիրակի օրեր գիւղացիներն եկեղեցին հաւաքելով, հաշիւէն կարդալ և գրել կուսցունեն և հրապարակաւ կը կարդան օգտակար գիրքեր: Պ. Զաքար ընկի Այլիւրցի է, բայց իւր ուսումը Կ. Պօլիս առած է. տեղեակ է հայերէն, Ֆրանսիերէն և թուրքերէն լեզուներին:

Այստեղ ընդհանրապէս կը խօսուի թէ կարին ուսուցէն պաշարուած է կիսովի և կասկած կայ որ այսուհետեւ դադրի կարինէն վան փոստի երթիկներով: Երբ և կը շարունակուի մինչև այսօր: Հետևապէս այն ժամանակ Տրապիզոնէն Երզնկայի (Երզնկեան) գիծով կամ Սամսոնէն Տիգրանակերտի (Կիւրէնէրի) գիծով վան պիտի գայ Կ. Պօլիս փոստն, թէ կառավարութիւնն արժան համարի փոստի վան երթիկներով: շարունակել: Փոստն ընդհանրապէս քաղաքացիներին համար նամակ կը բերէ իսկ Բ. Գուռն:

գրեթէ միշտ հեռագրելով կը հաղորդէ իւր հրամաններ և հրահանգներ որպէս զի չուտ կատարուին: Փոստն Կ. Պօլիսէն 20—25 օրէն կը հասնի վան: Վանի հեռագրատունն գրեթէ բոլորովին զբաղուած է կառավարական գրութիւններով:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Կ. Պօլիս գրում են 4-ին (16-ին) նոյեմբերի Վիեննայի «Politische Correspondenz» լրագրին: Ռուսաց իրողութիւն մօտենալով, փոքր մնաց որ այս քաղաքի բնակիչներին ենթարկէր ընդհանուր կոտորածի, Մահմետականների մէջ շարատուութեամբ տարածվեցաւ այս լուրը, որ իբր թէ հայերը հաղորդակցութիւն ունեն թշնամիների հետ և կամենում են առաջնորդել ռուսներին դէպի բերդը: Մահմետականները, ահից և ֆանատիկութեանից գրգռված սկսեցին արդէն դանակներ սրել և հրացաններ լցնել, հայերին ոչնչացնելու համար: Այն ժամանակ հայոց Զարութիւն եպիսկոպոսը զնաց Մուստար-փաշայի մօտ և սկսեց հաւատացնել իրա հօտի հայրենասիրութիւնը, յայտնեց նրա անունով, որ հայերը կը մասնակցեն քաղաքի պաշտպանութեան ժամանակ մինչև արեան վերջին կաթիլը: Տաճկաց լրագրիները շտապում են հաղորդել այս անցքը, իրանց թերթերի մէջ, բայց մեծ զգուշութեամբ աշխատում են ծածկել այն թէ ինչ հանգամանքներով և թէ ինչպիսի սարսափելի սպառնալիքներով էր առաջացած այդ բանը: Այստեղ բերված երեք գերի ուսուցող օֆիցերներից մէկը—բնիկ զաղապանից է, միւսը—հայ է, իսկ երրորդը—պարսիկ է: Պարսիկը իր ազգայնութեան վրա յոյս դնելով, պահանջեց, որ նրան պարսիկների դեպքանի հովանաւորութեան ներքոյ դնեն բայց Բ. Գուռն մերժեց այս պահանջը:

—«Times» լրագրին հաղորդում են Հոլովից, որ երեկը պրոֆէսոր Դոկտոր Վանցէտտին կրկին հրաւիրվեցաւ վատիկան Պապի առողջութեան վրա իր խորհուրդները տալու համար: Նա խորհուրդ տուաւ սուրբ հօրը հեռանալու ամեն տեսակ աշխատանքից և մտաւոր պարպումներից: Պապը հիմա կարողանում է միայն ոտքերը հաւասար առջևը ձգած նստել: Նա այս դրութեան մէջ շարունակում է կատարել պատարագը, բայց սովորաբար ջնուժ է դնւ չը վերջացած: Նորա խօսքը առաջուայ պէս յայտնվում է իր կենդանութիւնով և նորա յիշողութիւնը զարմանալի պարզ է, մանաւանդ այն բաների մէջ, որոնք վերաբերում են նորա մանկութեան ժամանակներին: Բայց նրա տկարութիւնը շատ անգամ ջղային գրգռման մէջ է գցում:

—Փարիզ, 22 նոյեմբերի (4 դեկտ.) Սենատում ընտրվեցան երկու անփոփոխ սենատորներ—

Լէգիտիմիստ Լարսին և Բոնապարտիստ ֆերդինանդ Կարրո:

—Կ. Պօլիս 14 նոյեմբերի: Այստեղ մեծ խռովութիւն է, լուրւմ է որ Գարեբեկեան իտալական զօրքի մի մասով գնաց Ալբանիա:

—Աթէնք 22 նոյեմբերի (4 դեկտ.) անգլիական կառավարութիւնը ուղարկեց չլքաբերական Սերբիային, որով վերջինին արգելում է պատերազմ յայտնել թուրքերին:

—Աթէնք 22 նոյեմբերի (4 դեկտ.) կրիտայի 300 զինուորական բնակիչները միտք ունեն ապստամբել տաճկաց կառավարութեան դէմ: Թշնամական գործողութիւնները անփախչելի են չը նայելով Զուլաստանի խաղաղասէր ձգտումներին:

—Փարիզի «République Française» լրագրին գրում են Կ. Պօլիսից: Բ. Գրանը խօսում են չուտ պատգամաւորութիւն ուղարկելու ուսուց

բանակը: սրա համար աչքի առաջ ունեն Սալֆէտ փաշին և Մուսթէշար Ալէքսանդր Վարաթէօղլարին: Խաղաղութեան զլխաւոր պայմանները, որ տաճկաց զեպպանները պէտք է առաջարկեն սրանք են: Ա. հեղուցների վրա լուրաւ ազատութիւն Սև ծովի այլ ևս չի լինի mare clausum., Բ. Գուռն Բոսֆորը և Գարդանի կը բացան ամեն ազգերի զինուորական նուերի համար: յօդ. 2 ուսանոր, իրանց տասնանները ուղղելու նպատակով կը միացնեն իրանց երկրի հետ տաճկաց հողի մի բանի մասերը պարսկաց սահմանի կողմը Բայազէթի և վանի կողմերից: 3օդ. 3. Բ. Գուռն կը հանաչի Չէրնոգորիայի անկախութիւնը և կը հաստատի վերոյիշեալ տէրութեան վերջին ժամանակվայ բոլոր նուաճած երկրները: 3օդ. 4. Սուլթանը կը պարտաւորվի կատարել սահմանագրութիւնով խոստացած բոլոր վերանորոգութիւնները, երեք տարվայ ընթացքում:

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

„ՄՂԱԿԻ“ խմբագրատան մէջ ծախվում է տպելու ԹՈՒՂԹ էժան գում: Տեսնել կարելի է ամեն օր առաւօտները, մինչև 12 ժամ կէսօրի:

Въ редакціи «МШАКЪ» по случаю продается дешево комментарная бумага. 3—5

СКЛАДЪ РАЗНЫХЪ СОРТОВЪ БУМАГИ помѣщается на углу Вельяминовской улицы, рядомъ съ конторою газеты «Кавказъ» въ домѣ Хосроева.

ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿ ԹՂԹԵՐԻ ՊԱՇԵՍ զանվում է Վէլամիովսկայա փողոցի անկիւնում, «Кавказъ» լրագրի խմբագրատան մօտ, Խօսքովի տանը: 3—3 (1)

Դուրս եկաւ մամուլի տակից՝

«ՆԱԼԱՅ ԵՒ ԴԱՄԱՆԱՆՏԻ»

Հեքիաթ. Թարգմանեց հայ երկխոս համար Գէորգ Աբիմեանց, հրատարակեց գրաւաճառ Զ. Կրկորեանցը: Կինն է 20 կօպէկ:

Թարգմանողը և հրատարակողը վաճառելուց զոյցացած բոլոր գումարը նուիրում են յօգուտ 3000 զողթած հայ ընտանիքներին:

Կրթի քաղաքներից ցանկացողները կարող են զիմել գրավաճառ Զ. Կրկորեանցին 25 կօպ. ուղարկելով:

1—3

Թիֆլիսի Մասնաժողովը յօգուտ Թիւրքիայից դէպի Անդրկովկաս զաղթականների յայտնում է որ յօգուտ կարօտեալ զաղթականների ընդունվում են ամեն տեսակ հին և նոր չոր եր. Պահեստը դոնվում է Արժուսու ջարմանսարայի մէջ: Նուիրատուները թող բարեհաճեն բերել կամ ուղարկել իրանց այդ նուէրները նախկին իսկուսովի այժմ Զովհաննիսեանի ընթերցարանը, Կօթցօվի փողոց, Արթուրուս տուն, որտեղ և կը ստանան տպված ստացականներ իրանց ընծայարկութեան համար: 6—20 (1)

Թիֆլիսի Մասնաժողովը յօգուտ զաղթականների յայտնում է որ, գրամական նուիրատուութիւնները յօգուտ զաղթականների ընդունվում են «Մշակ» և «Тифл. Вѣстн.» լրագրիների խմբագրութիւնների մէջ և «Փորձ» հանգիսի խմբագրատան մէջ: Նոյնպէս ընդունվում են գրամական նուիրատուութիւնները և պ. Զիթախովի կանտորայում, Շաղինօվի քաղմանսարայում, (Բաղադիսանի ետի):

6—20 (1)

ՆՈՅՏԱՐԵՐԻ 28.

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Ց Ո Ց Ց

ԹԻՖԼԻՍ. 1877.

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ		ՀԵՌԱԳԻՐ		ՓՈԹԻ-ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԵՐԿԱ-		ՓՈՍՏ		«ՄՇԱԿԻ» ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ	
(Նոյեմբերի 28-ին)		Բ.	Կ.	Բ.	Կ.	ԹԻՖԼԻՍԻ		ԹԻՖԼԻՍԻ	
Ոսկին (պոլոմպերալը)		8	35	Կովկասի և Ան-		1) Ամեն տեսակ թէ նա-		գուռի տրակտից՝ երեք-	
Հին 82 պր. մ. արծ. 1000 մ.		1400	—	դրովկասի քա-		մակներ, թէ լրագրիներ՝		չաբթի և շաբթի օրերը:	
Հին 20 կ. 72 պր. 1000 մ.		1200	—	ղաքները		Թուսաստան և ար-		Երևանի տրակտից՝ եր-	
Վերջինի 50/100 առաջի փո-		—	—	Ռուսաստան		թուսաստանի ուղարկե-		կուղաթիւ, հինգշաբթի և	
խառութեան տոմ. 100 մ.		220	—	Աւստրիա		լու, ընդունվում են ամեն		շաբթի: Փօթի-թիֆլի-	
Երկրորդ 50/100 վերջինի		215	—	Անգլիա		որ, առաւօտեան 8 ժամից		լիսեան երկաթուղուց	
Գարեբեկեան 253—		100	—	Գերմանիա		մինչև 12 (բացի կիրակի		ամեն օր: Նուսուտ տրակ-	
Լօնդօնի կուրսը Օդեսայի		—	—	Ֆրանսիա		որերից		տից՝ չորեքշաբթի և կի-	
վրա		10	—	—		առաւ		րակի: Բէլիկիւնի տը-	
Վենայի կուրսը ամէ 121 դ.		100	—	—		առաւ		րակից՝ երեքշաբթի և շա-	
Գաւրեթի բարաթը		5	70	—		առաւ		բաթ:	
Աւստրական քանկի ալ-		—	—	—		—		—	
ցիան 200 մ.		265	—	—		—		—	
Փօթի Թիֆլիսեան երկա-		125	—	—		—		—	
թուղու անցիւր 125 մ.		—	—	—		—		—	
Շաքարի բրդիկու		9	20	—		—		—	
» միւս տեսակը		8	70	—		—		—	
» շաքարաւար		8	20	—		—		—	
» արանդիտը		8	80	—		—		—	
» մաքուր վաճառած		13	—	—		—		—	
Բամբակը կրկանու Ա-		—	—	—		—		—	
մերկայի սերմից		9	40	—		—		—	
Միւս տեսակը հին սերմից		8	50	—		—		—	
Բուրգը թուլի		7	50	—		—		—	
» Թարաքամի		3	50	—		—		—	
Ալիւր Երազալու		2	—	—		—		—	
» Երկանի		—	—	—		—		—	
Գարին		1	37	—		—		—	
Մոմը բնածաղկի (sear)		15	20	—		—		—	
Մետաքս Նուխայ		157	—	—		—		—	
Արախիճի սերմից		100	—	—		—		—	
Կոկոնը Նուխայ (բոմ)		42	—	—		—		—	
Ֆրիգոնը (լաւը) Ագու-		—	—	—		—		—	
լեաց		54	—	—		—		—	
Կոֆէն մօկոյի		28	—	—		—		—	
» լիւանի		—	—	—		—		—	
» Թարաքամի		26	—	—		—		—	